

Vi kommer ikke utenom staten

Taler

Ole Olsen Lian

Dato

28 august 1918

Sted

Folkets Hus, Kristiania

Omstendigheter

Norsk Arbeidsmandsforbunds landsmøte, debatt om forbundets organisasjonsform

- 1 Oksvik sa igaar at debatten var rent teoretisk, og jeg tror det er heldig, at den er det. Det er godt at vi gjennomgaar teorierne i disse spørsmaal. Det er ogsaa meget at glæde sig over. Tonen er nu ikke lenger slik som den var tidligere. Da var det bare to farver. Nu skjelner man flere nuanser, og derfor har diskussionen
- 5 ber glædet mig. Den kan være nyttig for os alle. Det er egentlig ikke det faglige, men det politiske spørsmaal som diskuteres her, og flertallet forsøker paa at faa fastslaat dogmer. Hittil har vi trodd at det var en fordel ikke at ha noget dogme. Arbeidsgivernes forhold har ogsaa bestemt kampen; men nu vil flertallet at vi ved siden av ogsaa skal ha et politisk dogme at gaa efter.
- 10
- Det er forfriskende at læse Alfred M. Nilsens indstilling, da den i motsætning, til meget andet, som er skrevet om denne sak er en aapen erkjendelse av at fagoppositionen og syndikalismen er et og det samme, og at hensigten er at fagorganisationen skal trække sig ut av Arbeiderpartiet. - Det er særlig
- 15 forfriskende for mig, som var med Christoffer Hansteen, da han stiftet sine anarkistiske foreninger, for en 25 aar siden her i landet, at læse paany om anarkismen, ungsocialismen og syndikalismen. Ja, for det er i grunden det samme disse tre retninger vil.
- 20
- Hvem av os drømmer ikke om et samfund uten love og tvangsregler, fordi lovene er overflødige, fordi samfundet bestaar av frie individer, som ikke krænker hinandens rettigheter, fordi de har den dype respekt for hinandens personligheter, at de ikke vil gjøre det.
- 25
- Men erfaringen har lært os at vi maa gjennom socialdemokratiet om vi nogengang skal komme frem til dette samfund. Ingen har sagt at det socialdemokratiske samfund skal være det endelige, i al evighet ideelle form i

30 samfundet. Men det vi sier er at det er den første milepæl i
samfundsomveltningen henimot idealsamfundet.

Jeg kjender meget vel den teoretiske skræk for det repræsentative system. I de
anarkistiske klubber, som vi hadde dengang drev vi det sogar saa langt, at det
ikke engang skulde vælges dirigent, for de frie individer skulde ikke staa under
35 nogen ledelse. Men det varte jo ikke saa længe under vor eksperimentering
hermed, før vi opdaget at menneskene ikke var dygtige til den slags samfund.
Der maatte en overgangsform til før vi kunde komme dit. Og netop derfor blev
vi socialdemo-krater for at danne det samfund, som vilde gjøre det mulig for
menneskene engang i tiden at haa frem til opnaaelsen av det fulde ideal.

40 Forskjellen paa syndikalister og socialdemokrater er nærmest den at de første vil
bygge færdig en socialistisk økonomisk organisation til avløsning av det
nuværende statssamfund. Mens socialdemokraterne vil erobre
samfundsinstitutionerne for at omskape dem i socialismens aand.

45 Og hvad er det for snak, at ikke dette skulde kunne gaa an.

Tænk dere syndikalismen ført saa langt frem, at alle syndikalisterne har overtat
produktionen og omsætningen hver i sin gren. Saa maa jo alt dette danne et
50 fælles hele og det blir staten, den nye stat. Vi kommer ikke utenom staten. Det
blir et helhetssamfund som maa ha sine fælles love og regler al den stund
menneskene ikke er kommet saa langt at de kan bygge et samfund uten love.

Og denne nye stat vil antagelig faa de samme lokale- og distriktsmæssige
55 inndelinger som den nuværende stat - for at holde os til vort land. Det er kun
dette at ledetraadene i det økonomiske liv er blit solidaritet og samvirke
istedetfor utbytning.

Det samme maal vil socialdemokratiet opnaa ved at gaa ind i de nuværende
60 samfundsmæssige organer, og omdanne disse saaledes at de blir grundlagt paa
solidaritet og samvirke, istedetfor paa konkurranse og utbytning.

Spørsmålet om hvilken linje er den rette faar avgjøres efter den historiske
utvikling i hvert land. Socialismen regner altid med de foreliggende fakta og
65 utnytter dem. Den er ingen utopisk, teoretisk bevægelse, den er livet selv.

Var det slik her i dette land, at den socialdemokratiske bevægelse var opstykket i smaa, stridende klikker og partier, som hver slos for sin «retning» og hver
70 dannet sin «skole»; med sit organ og sine mænd, ja vel saa maatte fagorganisationen selvfølgelig si til sig selv: Vi kan ikke delta i nogen av disse stridende partier. Vi holder os nøytrale her og skaper os vor syndikalisme. Slik var jo forholdet i Frankrike. Det var aarsaken til den franske syndikalisme. Litt efter litt fik den saa sin teori og sine teoretiske tilhængere ogsaa i de land, hvis
75 utvikling ikke ligger tilrette for den.

Den socialdemokratiske bevægelse i Norge er ikke splittet. Alfred M. Nilsen sier rigtignok at den vil bli det. Men jeg kan likesaa sikkert og med langt større ret si at den ikke vil splittes. Jeg har den historiske utviklings ret til at si det. Det
80 norske socialdemokrati har holdt sammen i over 30 aar og vil nok vite at gjøre det fremdeles. Netop av samme grund som den Alfred M. Nilsen anfører for at fagorganisationen maa og skal holde sammen og ikke splitte sig.

Likesom han regner de smaa sekter der vil staa utenfor den fælles
85 fagorganisation som betydningsløse, saaledes regner jeg de smaa grupper som vil staa utenom det fælles socialdemokrati betydningsløse. Og fagorganisationen har til tider - naar den har oplevet kriser - staat mindst likesaa splittet som socialdemokratiet gjør det i enkelte land idag.

90 Det er en overgang. De splittede kræfter vil nok forenes, saasandt som socialismen gjennom socialdemokratiet kun formes ved arbeiderklassens samlede optræden.

Vi tar altsaa hensyn til den historiske og økonomiske utvikling i hvert land, naar
95 vi skal bestemme vore fremgangslinjer. I dette tilfælde regner vi med vort lands utvikling og arbeiderbevægelsens utvikling i vort land, for det er her vi arbeider og skal gjennomføre socialismen.

Nu staar vi jo ikke ved begyndelsen av det socialistiske arbeide i dette land. Nei,
100 vi staar midt oppe i et arbeide som er paabegyndt og ført noksaa langt frem. Og spørsmålet er da, skal vi føre dette videre, fullføre det slik som der er anlagt, eller skal vi rive det op igjen og lage noget nyt.

Fagorganisationen her i Norge har holdt godt sammen trods den store forskjell
105 baade i organisationernes indre bygning og sammensætning forøvrig. Og en av

de allerviktigste aarsaker hertil er at det ogsaa er fagorganisationen som praktisk talt utgjør Det norske arbeiderparti - socialdemokratiet her i landet, saa det aldrig har kunnet opstaa rivninger mellem disse to da de i realiteten var en
110 bevægelse bestaaende av de samme foreninger.

Det er vel høist 5 a 10 procent utenom den egentlige arbeiderklasse i Det norske Arbeiderparti. Og skulde vi vise dem fra os, naar de vil delta i vort samfundsomveltende arbeide? At indrette os slik at de ikke kan delta med os
115 vilde være at undlate at ta alle kræfter i bruk som meldte sig i socialismens tjeneste, og det vilde altsaa være at motarbeide socialismen.

Saaledes ensartet og intimt sammensluttet har den norske arbeiderbevægelse gaat frem med sin ene arm i kamp med arbeidsgiverne paa arbeidspladsen og
120 med den anden arm i kamp med hele kapitalismen i samfundet.

Og i kommune og stat er vi da ogsaa rukket langt frem. Ikke saa at vi har kunnet overta styret endnu og forme vore ideer i handling - for de faa kommuner, hvor vi har magten, kan ikke faa utfoldet socialismen helt før vi ogsaa blir herre i
125 staten.

Nu skulde vi altsaa avbryte dette arbeide. Eller med andre ord, de organiserte arbeidere skulde ikke interessere sig herfor, hvilket blir et og det samme. Det er bare snak dette at si, at syndikalismen ikke er antiparlamentarisk - den er kun
130 likegyldig overfor dette arbeide. Er den likegyldig selv, saa vil den ogsaa at arbeiderne skal bli likegyldige overfor det samfundsmæssige arbeide. Hvilket er det samme som at vi indstiller det. Det gaar ikke an at si den ting: ja de som har lyst kan saa gjerne befatte sig med politik. Men fagforeningerne skal ikke gjøre det. Og vi syndikalister agter ikke at delta i kommune- og stortingsarbeidet, for
135 vi vil avskaffe disse institutioner og agter ikke at erobre dem - og saa paastaa at dette ikke er at motarbeide Arbeiderpartiet, at svække og ødelægge hele dets virksomhet. Man deltar ikke i et arbeide som man ikke tror paa, som man ikke mener fører frem.

140 Nei, men fagforeningerne skal være nøitrale, sies der, saa kan enhver arbeider gjøre hvad han vil.

Men fagforeningerne kan ikke være nøitrale overfor samfundspolitikken. Det viser allerbedst Alfr. M. Nilssens eget forslag. For han foreslaar en syndikalistisk

troesbekjendelse for Arbeidsmandsforbundet og tar ikke i betænkning at la hele denne fællesorganisation med 30,000 medlemmer binde sig til den, endda han vet hvor omstridt dette punkt er. Hvad slags n itralitet er det?

- 150 Nei, en levende, sterk og handlende fagorganisation kan aldrig være n itral i en kamp som angaar arbeidernes livsinteresser. Og her i Norge er den samfundsmæssige kamp grei. Den føres for socialismen av Arbeiderpartiet og mot socialismen av de andre partier, h ire, venstre, o.s.v. Og det er fagforeningerne selv som utgjør Arbeiderpartiet. Ikke minst
- 155 Arbeidsmandsforbundets avdelinger. Skal forbundet ta avstand fra sig selv og sine egne avdelinger? Skal det si med Alfr. M. Nilsen at al politik er humbug, hvor man er lederne og spekulanterne ivold?

- 160 Nei, vi kunde jo likesaa godt si, at al foreningsbev gelse er humbug, fordi i hver forening kan der være plads for en leder, som kan dominere de andre. Men vi forstaar jo at vi har intet andet instrument at fremme vor sak med end netop gjennom organisation selv om det ikke altid er fuldkomment.

- 165 Vor politik er forskjellig fra de andres og vort parti er netop et klassekampparti. Det er dette som gjør at slagordene om politikens humbug o.s.v. ikke kan anvendes paa Arbeiderpartiet.

- 170 Og samfundsomveltningen. - Tror nogen virkelig, at den vil foregaa hurtigere og mere effektivt i vort land om vi optok de syndikalistiske linjer?

- 175 Tænk dere om. Er der nogen som vil avskaffe den samfundssocialisme som vi har? Vil vi f. eks. at jernbanerne skal overgaa til jernbanefunktion rene, at de kommunale elektricitetsverk og andet skal overgaa til funktionærernes og arbeidernes eie? At skolen skal eies og drives av lærerne o.s.v.?

- 180 Nei, ropes der, det maa ordnes paa en anden maate. Frie forældregrupper maa drive skolerne, forbrukergrupper drive omsætningen o.s.v. Men det blir jo samfundet paa en anden maate. Vi kommer ikke forbi samfundet eller staten - hvad navn vi saa end gir det. Hvorfor saa ikke langt heller gaa like paa - direkte aksjon - og ta de samfundsorganer vi har og bruke dem i socialismens tjeneste.

Det er kun at arbeiderne fuldkommengj r den solidaritet de har lært i fagorganisationen og overfører den i samfundslivet, hvor de er i født flertal, og

185 saa skaper det nye der.

La skolerne fylles av socialismens lære. La samfundets økonomiske ledelse foregaa i socialistisk aand - og vi skal faa se forskjellen.

190 Det har intet at gjøre, med spørsmålet om en mere eller mindre sterk centralisation. Ingen socialdemokrat har sagt at staten direkte skal drive al virksomhet. Vi har kommunerne som ypperlige apparater og samfundet vil ta i sin tjeneste foreningerne kanskje baade som producenter og forbrukerorganer.

195 Men alt maa indordne sig under fellesskapet - samfundet - for det maa være baade syndikalismens som socialdemokratiets maal, ellers er de ikke socialistiske.

Det kan gjerne være, at syndikalismen er den bedste form for fremme av
200 socialismen i Frankrike. Men jeg er aldeles overbevist om, at socialdemokratiet fremmer soaialismen bedst i Norge. Vort lands utvikling og arbeiderbevægelsens historie her gjør forholdene saadanne, at det at slaa ind paa den syndikalistiske taktik vilde være et tilbakeskridt - en ødelæggelse av mange aars arbeide.

205 Det er umulig i et indlæg her i debatten at imøtegaa hele Alfr. M. Nilsens lange indstilling. Han har skrevet en brosjyre om syndikalismen. Jeg maatte skrive en lignende om socialdemokratiet, hvis jeg skulde faa slaa ihjel en for en alle hans feilagtige paastande og eftervist alle hans misforstaaelser og feiltagelser. Det blir
210 socialdemokratiet fæstner sig hos mange, hvis de ikke blir motsagt og tilrettevist likesaa ofte som de blir fremsat. Men idag maa jeg holde mig til en mere enkel imøtegaaelse.

Det er sagt før, men det maa gjentages, at arbeiderklassen vil omskape
215 samfundet ved de tre bevægelser. Den faglige, den politiske og den kooperative. De skal virke gjensidig. Utfylde hinanden, støtte hinanden og tilsammen være det verktøi, som i den solidarisk sammensluttete arbeiderklasses haand skal utføre det store verk.

220 Den politiske bevægelse skal holde veien aapen for fagbevægelsens fremmarsj samtidig som socialismen realiseres i samfundet. Vi staar netop nu ved begyndelsen av denne utviklingsfase, idet den politiske bevægelse først nu har

225 faat nogen indflydelse av betydning i stat og kommune. Men for hvert aar som
gaar blir arbeiderbevægelsens stilling fordelagtigere, hvis den mægtige treenighet
kan bevares. Og det er utvilsomt at det parlamentariske socialdemokrati snart er
blit saa sterkt, at det kan yde sin kampfælle - fagorganisationen - de største
tjenester.

230 Kooperationen gjør den faglige bevægelse tjenester paa anden vis, men dog
saaledes at det virker i samme retning.

235 Ingen maa tro at vi ved at decentralisere os eller ved en mere fiffig taktik slipper
utenom eller kan overrumple arbeidsgiverorganisationen. Den blir staaende der
mægtig og farlig indtil vi ikraft av den sociale utvikling, som vi skaper ved vor
tredobbelte fremrykning, vinder overtaket.

240 Som man vil forstaa mener jeg at fagorganisationen har betydning ikke bare for
den daglige kamp for at vinde bedre arbeidsvilkaar og høine arbeiderklassens
materielle liv. Den forbereder det nye samfund. Direkte ved at den skyver
produksjonen over i mere regulerede og tilsidst i samfundsmæssige former, og
indirekte ved at arbeiderklassen gjennom fagorganisationen oplæres til gode
arbeidere, bygningsmænd og administratorer i det nye samfund. Vi indpoder
solidaritets og fællesprincippernes aand i arbeiderklassen. Og det er dette som
245 er en hovedbetingelse for at det socialdemokratiske samfund skal kunne
gjennomføres.

Vi maa ikke være blind for at der er en sterk gjæring blandt en stor del av vore
medlemmer. Det er for arbeiderbevægelsens fortsatte fremgang en livsbetingelse
250 at de gjærende kræfter samles til positivt arbeide i den rigtige retning. Det
opnaaes ikke bare ved styre- eller kongresbeslutninger. Det opnaaes kun ved
opplysningsarbeide, som med overbevisningens sterke magt fastslaar de
fremgangslinjer som fagbevægelsen maa og skal følge, saa der kommer en fast og
sterk strømning ind i bevægelsen som river de tvilende og mistrøstige med sig
255 indtil de kommer ut av de mange forvirrede forslags kratskog og ser den aapne
vei foran sig og tar fat paa marsjen fremad.

Det er i dag ekstraordinære forhold og vi kan ikke vente at de vil vedvare saadan
utover. Naar verdenskrigen er over indtræder vi igjen i verdenskonkurransen og
260 da skal vi nok se at arbeidsgiverne igjen vover at stikke sig frem. Da bør
arbeiderklassen staa samlet. Det er et blændverk dette med det federative

princip. Her har været talt om arbeiderne og Kristiania kommune. Det er
selvfølgelig vanskelig naar ingen kan redegjøre for hvad som er foregaat. Men
265 selv om en kommune med socialistisk majoritet ikke opfyldte alle krav man
kunde stille til dem som saadan, det var da ikke systemets skyld. Her kan man
være sikker paa at der er gode grunde tilstede. Det er heller ikke rigtig at en
arbeidsgruppe som f. eks. har monopol skal kunne stille hvilke krav den vil. En
gruppe skal ikke kunne beherske samfundet. Tilslut vil jeg si til Dalastøl, at naar
270 han fortolker principerklæringen slik at man kan bli staaende i Arbeiderpartiet,
saa er han inkonsekvent. Og tror man at komme forbi mæglings- og
voldgiftsloven ved at overlate undertegnelsen til avdelingerne, saa maa disse ikke
være paa over 25 medlemmer. Det er lovens grænse. Men man maa ogsaa huske
paa at frivillig indsamling er forbudt. Det er en drøm at vi skal komme forbi
275 dette ved at forandre vore love. Det kan kun ske ved at erobre den politiske magt
og avskaffe klasselovene. Angaaende Landsorganisationens stilling er det at si, at
den har jo intet at skaffe med Arbeidsmandsforbundets love. Saa længe
Landsorganisationens love respekteres, er der ingen strid derom. Det er til § 9
foreslaat en forandring om at avdelingerne skal kunne iverksætte konflikter uten
280 at underrette forbundsstyret og Landsorganisationen, og ifølge
Landsorganisationens love vilde saadant medføre at understøttelse ikke kunde
utbetales. Men det vilde i tilfælde av at det førte til arbeidsstans ogsaa for andre
forbundsmedlemmer gjøre, at heller ikke disse ifølge sine forbunds love fik
understøttelse. Det kunde da være, at de fik arbeidsledighetsunderstøttelse.
285 Dette vil kunne indtræffe paa arbejdssteder hvor flere forbund har medlemmer.
Jeg skal nævne dette, som en av vanskelighetene.

Kilde

Protokol over Norsk Arbeidsmandsforbunds 13. landsmøde. Kristiania 1918, s. 235-240.

290

Emner

Arbeiderbevegelsen, Sosialisme, Syndikalisme

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/vi-kommer-ikke-utenom-staten>

295

300